

Slovenska akademija znanosti in umetnosti
Komisija za slovenski jezik v javnosti
Novi trg 3
1000 Ljubljana

Slavistično društvo Slovenije Zveza društev (ZDSdS)
Aškerčeva 2/II
1000 Ljubljana

Državni svet RS
Šubičeva ulica 4
1000 Ljubljana
mag. Damijana Zelnik
damijana.zelnik@ds-rs.si.

Spoštovani, pošiljamo vsebinske pripombe k Osnutku novele Zakona o javni rabi slovenščine.

S spodnjimi pripombami je bil dvakrat seznanjen (prvič junija in drugič julija 2023) tudi predlagatelj, tj. Ministrstvo za kulturo RS, Maistrova ul. 10, 1000 Ljubljana.

Najprej dve načelni pripombi pri branju novele ZJRS:

- 1) Pri branju tega Zakona pogosto mestoma ni povsem jasno, **ali** je namen tega zakona ščititi tujce pred rabo slovenščine v RS **ali** hočemo zakonsko čim bolj jasno in dosledno urediti rabo slovenščine na vseh področjih jezikovne krajine v RS (napisi, trženje, oglaševanje, prireditve itd.). Če se zavzemamo za čim bolj urejeno rabo slovenščine, potem se mora to odraziti pri čim bolj jasnem zakonskem ubesedenju te težnje, torej moramo to izraziti tudi s čim bolj jasno dikcijo.
- 2) Pri obravnavi ZJRS se pojavi osnovna zadrega, kaj je prednostna vsebina tega zakona: ZJRS naj bi obravnaval najprej zastopanost slovenskega jezika na vseh področjih v RS, s tem je povezana raba slovenskega jezika, in nato pridejo še različni načini oz. sredstva rabe slovenščine, in med enega izmed načinov rabe sodi tudi digitalizacija. ZJRS pa jo v določenih segmentih postavlja pred slovenski jezik, ki je osrednja vsebina tega zakona.

Sledijo pripombe in njihove utemeljitve po posameznih členih:

2. člen

Glede na to, da termin "zasebna raba" nima opredelitve, je posledično vsebina izraza "javna raba" (kljub dodani obrazložitvi členov) tudi neopredeljena, torej je izvajanje zakona prepuščeno prosti presoji posameznikov ali ustanove, kar je za zakon nedopustno.

4. člen

Črtati sintagmo "tudi v digitalnem okolju".

Utemeljitev: Omenjena sintagma je vsebinsko vključena v 2. člen.

7. člen

Črtati alinejo (2) predlaganega **11. člena**.

Utemeljitev: Če pustimo omejitev iz te alineje, tako rekoč nobenemu slovenskemu hotelu ne bo treba ponujati svojih vsebin in storitev v slovenščini, saj je delež domačih gostov v večini manj kot 10-odstoten.

V alineji (3) zamenjati "spodbuja ponudnike" v "zavezuje ponudnike".

Utemeljitev: Sicer legitimiramo Netflix in druge ponudnike pretočnih vsebin, ki so na voljo le v tujih jezikih. Določiti inšpekcijo za to področje.

8. člen

Črtati alinejo (2) predlaganega **11a. člena**.

Utemeljitev: Predmet tega zakona je slovenščina v javni rabi, ta alineja pa skuša vzpostaviti prioriteto enega segmenta jezikovnotehnološke dejavnosti in mu dati prednost pred vsemi drugimi jezikoslovnimi prizadevanji.

Črtati alinejo (3).

Utemeljitev: Alineja je odveč, saj tako že določajo predpisi, ki urejajo odprto znanost.

11. člen

Črtati alinejo (2) predvidenega **15a. člena**.

Utemeljitev: Skoraj noben proizvajalec avtomobilov, televizorjev, pralnih strojev in podobnih naprav nima 10-odstotnega tržnega deleža, torej nobenemu ne bi bilo treba ponujati vmesnikov in menijev v slovenščini. Formulacija "naprava ni narejena za množični trg ali namenjena za splošno rabo" dopušča več interpretacij, saj "množični trg" in "splošna raba" nista terminološki oznaki, pomensko torej nista točno opredeljeni. Sta prosti zvezi, ki dopuščata več pomenskih interpretacij.

12. člen

V alineji (3) predvidenega **18. člena** izpustiti "referenčnih korpusih standardne slovenščine oziroma".

Utemeljitev: Uporabniku lahko ponudijo celovito informacijo zgolj narejeni slovarji, ne pa le nabrana gradiva, ki tvorijo korpuse.

K 18. členu

V alineji (2) skrajšati obstoječo formulacijo na »Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se v imenu obrata, prodajalne, gostinskega in drugega lokala ali drugega poslovnega prostora lahko uporabljajo besede v tujem jeziku, če vsebujejo tujo blagovno ali storitveno znamko.«

Utemeljitev: Črtane besedne zveze so odveč, ker vodijo v relativizacijo oz. v dodatne nejasnosti in nedorečenosti.

Alineja (3) pravi: »Za običajno rabo besednih zvez, razumljivih večini potrošnikov, šteje zlasti nabor besed in besednih zvez, zajetih v referenčnih korpusih pisne standardne slovenščine.«

Predlog: besedno zvezo "v referenčnih korpusih standardne slovenščina" je nujno treba zamenjati z "v slovarjih za knjižnostandardno in narečno slovenščino".

Utemeljitev: Referenčni korpusi standardne slovenščine zajemajo premnoge besede in besedne zveze, ki niso del nobenega slovenskega standarda. Če obvelja zdajšnja formulacija, bodo dovoljene besede oz. besedne zveze *brewery, svaštarnica, biergarten, drama queen, house of love, way out, nije žvaka za seljaka, pelc mantel, Allahu akbar*. Če ne želimo imeti takih imen obratov in lokalov, moramo za referenčni vir imenovati portal, ki združuje

vse predlagane vrste virov. To je portal Fran.si. Ta namreč vključuje tuje besede in besedne zveze šele, ko se te ustalijo v splošni rabi. Zgoraj navedenih seveda omenjeni portal nima, ima pa ustaljene, kot so npr. *design, guacamole, fast food, pommes frites*. Ta portal vključuje tudi narečne in stare izraze, ki jih normativni slovarji nimajo. Le zakaj se trgovina ne bi mogla imenovati po nekdanjih sortah sadja ali nekdanjih poimenovanjih, kot so npr. *dolunčica* (nekdanj sorta jabolk) ali *korobela* (nekdanj sorta hrušk). In ali bo ime prekmurske restavracije *Gujžina* v Ljubljani postalo nezakonito? Zato predlagamo, da se za imena firm, obratov, prodajaln, gostinskih in drugih lokalov ter drugih poslovnih prostorov lahko uporabijo besede in besedne zveze, ki so zajete v normativnih, zgodovinskih ali narečnih slovarjih slovenskega jezika.

18. člen se spremeni tako, da se glasi

18. člen

(imena obratov, lokalov in drugih poslovnih prostorov)

- (1) Obrati, prodajalne, gostinski in drugi lokali ali drugi poslovni prostori so poimenovani v slovenščini.
- (2) Ne glede na določbo iz prejšnjega odstavka se v imenu prodajalne, obrata, gostinskega in drugega lokala ali drugega poslovnega prostora lahko uporabljajo besede v tujem jeziku, če so enake v tujini registrirani firmi ali njeni blagovni znamki.

Za 18. členom se doda 18.a člen, ki se glasi:

18.a člen

(imena blagovnih znamk in izdelkov)

- (1) Imena blagovnih znamk, izdelkov in storitev gospodarskih subjektov, ki so registrirani v Republiki Sloveniji in se ponujajo oziroma prodajajo na območju Republike Slovenije, so v slovenščini.

Obrazložitev

K 18. in 18.a členu: Predloga sledita cilju, da se slovenska jezikovna krajina oddalji od prepogosto slabe angleščine v imenih lokalov, izdelkov in storitev, ki so v prvi vrsti namenjeni slovenskim uporabnikom. Le zakaj bi v Ljubljani hodili v fitness z imenom *Golden Gloves Gym* in le zakaj na prodajnih policah domačih trgovin videvamo piva slovenskih proizvajalcev z izključno angleškimi imeni. Pivovarna Pelicon iz Ajdovščine npr. ponuja izdelke *Yes Boss, The 3rd Pill, Out of China* itd., pri katerih so tudi kratki opisi zgolj v angleščini, npr. (*hoppy red ale*). Imena izdelkov (*Big Mac*) in blagovnih znamk (*Kinder Surprise, Samsonite*) v tujini registriranih podjetij (*McDonald's*) ostajajo nespremenjena in so lahko tudi imena lokalov v njihovi posesti.

19. člen se spremeni tako, da se glasi

19. člen

(navodilo)

Beseda ali besedna zveza se pojmuje kot slovenska, če jo kot slovensko navaja vsaj en dokončan in javno objavljen slovar slovenskega jezika ali njegov zaključen del. Besedna zveza se pojmuje kot slovenska tudi, če jo sestavljajo slovenske besede upoštevajoč pravila jezikovne rabe, ki so zapisana v dokončanih in javno objavljenih slovnica in priročnikih, ki opisujejo slovenski jezik.

Za uresničevanje teh členov naj se smiselno določi tržna inšpekcija in globe. Določi naj se prehodno obdobje enega leta, v katerem morajo gospodarski subjekti uresničiti sprejeta določila.

K 19. členu: Vprašanje, kaj je slovenska beseda ali besedna zveza, je prepuščeno navodilom vsakokratnega ministra, pristojnega za kulturo. Ker je slovenščina slovarko in slovnično razvit jezik, pri čemer so v tiskani in digitalni obliki dostopni zares mnogi slovarji knjižnega standarda, vključno s številnimi področnimi terminologijami, ob teh pa tudi zgodovinski in narečni slovarji, bi kazalo arbitrarnost aktualne oblasti zamenjati s strokovno utemeljenimi priročniki, ki so dovolj široki in liberalni, da obsegajo tudi vse širši javnosti razumljive izvorno tuje besede (npr. *guacamole*) in besedne zveze (npr. *fast food*), obenem pa dopuščajo tudi narečne izraze tipa *güjžina*, ki so bili doslej sistematično spregledani in torej protizakoniti, čeprav so slovenski.

20. člen

V alineji (1) v zadnji vrstici v pristavek dodati besedo »vzporedno«, tj. »pa vzporedno tudi v drugih jezikih«.

Utemeljitev: Dodana besedica »vzporedno« razdvoumlja sedanjo formulacijo.

23. člen

V alineji (1) črtati »oziroma v potrošniku na območju Republike Slovenije zlahka razumljivem jeziku«

Utemeljitev: S to dikcijo (prim. tudi v 15. členu) se relativizira predhodno zahtevo po rabi slovenščine.

24. člen

V alineji (1) črtati pristavek »namenjene predvsem tujim udeležencem«.

Utemeljitev: Ta pristavek je povsem odveč, ker so tudi mednarodne prireditve namenjene vsem, tako domačim kot tujim obiskovalcem.

V alineji (3) se beseda »spremljanje« v »zagotovljeno spremljanje v slovenščini« konkretizira v »zagotovljeno prevajanje v slovenščino«

25. člen

Alineja (3) naj bo skladna s 24. členom. Črta se pristavek »namenjeno predvsem tujim nastopajočim ali predvsem tujemu občinstvu«

Utemeljitev: Glej 24. člen, alineja (1). Ta pristavek je povsem odveč, ker so tudi mednarodne prireditve namenjene vsem, tako domačim kot tujim obiskovalcem.

29. člen

V alinejo (1) se vključi tudi 11 člen, alineja (3).

31. člen

V (1) in (2) naj se "lahko ustavi" nadomesti z "mora ustaviti".

Utemeljitev: Če ostane zdajšnja formulacija, inšpektorjem ne bo treba ukrepati.